

16 813 (R 1165)

Herziening van het militair tuchtrecht (Wet militair tuchtrecht) (R 1165)

Wijziging van het Wetboek van Militair Strafrecht in verband met de herziening van het militair tuchtrecht en ter afschaffing van de doodstraf

Wijziging van het Wetboek van Strafrecht, de Dienstplichtwet, de Wet gewetensbezwaren militaire dienst, de Militaire Ambtenarenwet 1931, het Besluit Buitengewoon Strafrecht, de Wet van 10 juli 1947 (Stb. H 233) en de Wet Oorlogsstrafrecht in verband met de herziening van het militair straf- en tuchtrecht en ter afschaffing van de doodstraf

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 1 november 1989

Wij hebben met waardering kennis genomen van het voorlopig verslag, uitgebracht door de vaste commissies voor defensie en voor justitie en hebben de eer dit voorlopig verslag als volgt te beantwoorden.

1. De scheiding tussen straf- en tuchtrecht

Alvorens tot de beantwoording van de overige vragen van de leden van de onderscheiden fracties over te gaan, willen wij allereerst aandacht besteden aan de vragen van de leden van de fracties van het C.D.A., de V.V.D. en D66 met betrekking tot de scheiding tussen straf- en tuchtrecht. Hoewel de scheiding tussen straf- en tuchtrecht niet kan worden aangemerkt als het enige hoofdpunt van het thans voorliggende wetgevingsproject, kan wel worden gesteld dat deze scheiding één van de hoofddoeleinden van het onderhavige wetgevingsproject uitmaakt. Op grond van deze overweging lijkt het ons gerechtvaardigd om tot een afzonderlijke bespreking van de vragen van de verschillende fracties met betrekking tot de scheiding van het straf- en tuchtrecht over te gaan.

De leden van de fractie van het C.D.A. zijn van oordeel dat de scheiding tussen straf- en tuchtrecht (te) rigoureuus is aangebracht. Aan dit bezwaar wordt, volgens deze leden, enigszins, doch in te beperkte mate, tegemoet gekomen door het gestelde in artikel 79 WMT.

De leden van de fractie van de V.V.D. stelden de vraag in hoeverre de scheiding tussen straf- en tuchtrecht, voor zover die meebrengt dat tegen een onder enige strafbepaling vallend feit niet meer tuchtrechtelijk

kan worden opgetreden (behoudens de nuancering van artikel 79 WMT), recht doet aan de belangen van de handhaving van de orde en tucht in de militaire maatschappij.

Tevens vroegen de aan het woord zijnde leden van de V.V.D. of voor lichte delicten een snelle krijgstuchtelijke afhandeling niet te verkiezen is boven een strafrechtelijke afhandeling. Voorts vroegen zij of het geen erkenning verdient dat delicten van een zo lichte aard dat die voor een strafrechtelijk sepot in aanmerking komen, niettemin binnen het militaire bedrijf wel degelijk een dusdanig ernstige inbreuk op de orde kunnen vormen dat tuchtrechtelijk optreden aangewezen is.

De leden van de fractie van D66 hadden gemengde gevoelens over de scherpe scheiding tussen gedragsregels die strafrechtelijk en regels die tuchtrechtelijk dienen te worden gehandhaafd, met in het verlengde daarvan de strikte competentiescheiding tussen straf- en tuchtrechter. Zij waren gevoelig voor een verzoek tot het houden van een gedegen onderzoek naar de gevolgen die de nieuwe wetgeving zal hebben op de afdoening van militaire strafzaken. Wij kunnen deze leden toezeggen dat een dergelijk onderzoek in de toekomst zal plaatsvinden. Teneinde bij een zodanig onderzoek echter over voldoende onderzoeksgegevens te beschikken om verantwoorde uitspraken te kunnen doen en gedegen conclusies te kunnen trekken, zal dit onderzoek pas kunnen plaatsvinden wanneer de nieuwe wetgeving reeds gedurende een zekere tijd in werking is.

De scheiding tussen strafbare feiten enerzijds en tuchtvergrijpen anderzijds is gerealiseerd door in het Wetboek van Militair Strafrecht alleen die vergrijpen strafbaar te stellen, die een inbreuk maken op de primaire taak van de krijgsmacht en tevens door in de Wet militair tuchtrecht een aantal gedragsregels op te nemen waarvan gezegd kan worden dat overtreding daarvan de interne orde verstoort.

De scheiding tussen straf- en tuchtrecht heeft tot gevolg dat commandanten zich van bestraffing van strafbare feiten dienen te onthouden. Wanneer sprake is van een strafbaar feit, dient de zaak aan het openbaar ministerie te worden overgedragen. Overigens zij opgemerkt, dat indien het openbaar ministerie tot sepot overgaat van een strafbaar feit vanwege de scheiding tussen straf- en tuchtrecht geen tuchtrechtelijke afdoening mogelijk is. Afdoening van de tuchtrechtelijke pendant na sepot achten wij in het licht van het ne bis in idem-beginsel niet op zijn plaats. Daarin is ook de reden gelegen dat ingeval artikel 79 WMT toepassing vindt geen proces-verbaal wordt opgemaakt.

Door een aantal leden van de Tweede Kamer en door sommigen daarbuiten is de vrees geuit dat bepaalde strafbare feiten, wanneer zij door de Officier van Justitie als van zeer geringe ernst worden gekwalificeerd, niet zullen worden vervolgd. Ook de leden van de V.V.D.-fractie besteden hieraan aandacht. Aangezien tuchtrechtelijke afdoening in die gevallen niet mogelijk is, kan dat leiden tot een ongewenste situatie, vooral indien het feiten betreft die hun doorwerking hebben binnen de militaire leefgemeenschap. Enerzijds – zo is gesteld – wordt degene die handelt in strijd met het tuchtrecht ter verantwoording geroepen, anderzijds gaat iemand die een gering strafbaar feit pleegt vrijuit. De praktische oplossing hiervoor is gevonden in artikel 79 WMT. De gekozen oplossing van artikel 79 WMT heeft tot gevolg dat ingeval van eenvoudige belediging, mishandeling, diefstal, verduistering, vernieling en beschadiging, de commandant via de in het tuchtrecht gevonden pendant tuchtrechtelijk kan optreden wanneer de strafrechtelijke autoriteiten afzien van behandeling van het feit.

Wij zijn van mening dat op deze wijze voldoende gewaarborgd is dat tegen delicten die plaatsvinden binnen de militaire leefgemeenschap en daardoor de verhoudingen tussen het personeel ernstig kunnen verstoren, adequaat kan worden opgetreden. In het driehoeksoverleg in

militaribus tussen Officier van Justitie, Koninklijke Marechaussee en commandanten zal in het belang van het functioneren van de krijgsmacht gezien moeten worden op welke wijze in de gevallen buiten artikel 79 WMT het opportuniteitsbeginsel zal worden toegepast. Het ligt in de rede dat in dat overleg tot een andere toepassing van het opportuniteitsbeginsel kan worden besloten dan in civilibus het geval is.

Tenslotte willen wij nog ingaan op de door de leden van de fractie van de V.V.D. geuite vrees dat een inbreuk op de orde die tevens onder een strafbepaling valt in het algemeen geruime tijd zonder sanctie zal blijven daar de strafrechtelijke afhandeling van deze delicten veel meer tijd kost. Deze vrees delen wij niet omdat de afhandeling van militaire (straf-)zaken dezelfde prioriteit zal krijgen als deze thans heeft. Voorts zal de noodzakelijke spoed kunnen worden gerealiseerd door toepassing van de in de wet genoemde strafrechtelijke instrumenten zoals de transactie en inschakeling van de in de wet genoemde strafrechtelijke autoriteiten zoals de militaire politie- en kantonrechter, voor welke strafzaken, naar wij aannemen, op relatief korte termijn kunnen worden geïmplementeerd.

2. Beantwoording van de overige vragen

De leden van de fractie van het C.D.A. hebben gevraagd in hoeverre de zucht tot verandering wellicht een te sterke voedingsbodem heeft gevonden in de vermaatschappelijkingsdenktrant van de jaren zestig en zeventig, en in hoeverre het bijzondere karakter van de krijgsmacht – zowel in oorlogs- als in vreedstijd – in een te diffuus daglicht wordt gesteld.

Met de leden van de C.D.A.-fractie zijn wij van mening dat de krijgsmacht – zowel in oorlogs- als in vreedstijd – een bijzonder karakter heeft. Reeds tijdens de Tweede Wereldoorlog gingen er in beperkte mate stemmen op die pleitten voor een grondige herziening van het militaire straf- en tuchtrecht. Na de Tweede Wereldoorlog won deze gedachte meer en meer terrein.

Zoals bekend heeft de commissie Lagerwerff in 1967 haar rapport uitgebracht. Er werd een interdepartementale werkgroep militair straf- en tuchtrecht ingesteld die tot taak kreeg alle ambtelijke stukken en tevens de ontwerpen van wet te vervaardigen. In 1971 werd aan de Tweede Kamer een nota inzake de herziening van het militair tuchtrecht aangeboden, waarin de uitgangspunten werden geformuleerd waarop de wetsontwerpen zijn gebaseerd.

Het uitgangspunt bij de wetgeving van het militaire straf- en tuchtrecht is steeds geweest het goed functioneren van de krijgsmacht in vredes- en oorlogstijd te bevorderen. Niet de zucht naar verandering omwille van de verandering alleen, noch vermaatschappelijking omwille van de vermaatschappelijking alleen, doch het verbeteren van het functioneren van de krijgsmacht is hierbij het uitgangspunt geweest.

Zoals hiervoor bij de bespreking van de vragen van de diverse fracties betreffende de scheiding van het militaire straf- en tuchtrecht reeds werd opgemerkt, dient de scheiding tussen straf- en tuchtrecht te worden gezien in het licht van de doelstelling het functioneren van de krijgsmacht in oorlogs- en vreedstijd als moderne organisatie te optimaliseren.

De leden van de C.D.A.-fractie stelden ook enkele concrete vragen die wij in de volgorde, aangebracht in het voorlopig verslag (a t/m d), zullen beantwoorden.

a. Deze leden zijn van oordeel dat door het vervangen van de huidige beklagregeling in een rechtstreeks en eenmalig beroep op de rechter, de naast hogere commandant van de compagnies-, batterij- of eskadronscommandant ten onrechte buiten spel wordt gezet.

Wij delen deze mening niet. In de eerste plaats heeft de naast hogere commandant of de bij besluit aangewezen meerdere op grond van artikel 50 WMT de bevoegdheid om hetzij de tenuitvoerlegging van een straf van een geldboete hoger dan 75 gulden, van strafdienst of van uitgaansverbod op te schorten of te schorsen. Wanneer de gestrafte niet tegen de uitspraak in beroep is gegaan heeft de naast hogere commandant tevens de bevoegdheid de straf te niet te doen of te verminderen. Op deze wijze kan apert onrecht worden bestreden en vervult deze naast hogere commandant een controlerende taak.

Daarnaast bezit de onmiddellijk boven de commandant gestelde bevoerende meerdere de bevoegdheid beroep in te stellen in die gevallen waarin hij van oordeel is, dat ten onrechte geen straf is opgelegd of de opgelegde straf ontoereikend is. De genoemde bevoegdheden hebben tot gevolg dat de naast hogere commandant een taak inzake de tucht-handhaving blijft vervullen.

De rechtsbescherming van de militair is op twee manieren gewaarborgd. In de eerste plaats is deze rechtsbescherming versterkt ten opzichte van de huidige situatie, aangezien de militair in de Wet militair tuchtrecht de bevoegdheid heeft om tegen een hem opgelegde straf aanstonds in beroep te gaan bij de rechter in tegenstelling tot de getrapte beroepsgang van thans. In de tweede plaats worden zijn rechten beschermd, door in de gevallen waarin hij niet in beroep is gegaan en hem, naar het oordeel van de boven de strafoplegger gestelde commandant, onrecht is aangedaan, deze boven de strafoplegger gestelde commandant de bevoegdheid te verlenen de straf te verminderen of teniet te doen.

De vergelijking met het administratief recht, waar de bezwaarschrift-procedure wordt toegepast, gaat niet op. Het opnemen van een bezwaarschriftprocedure zou tot een extra rechtsgang leiden met mogelijkheden tot ongewenste vertraging. De voorgestelde procedure bevordert de snelheid en laat de invloed van de boven de meerdere gestelde commandant bestaan.

Wanneer een gestrafte militair of de boven de strafoplegger geplaatste meerdere in beroep gaat bij de militaire kamer van de arrondissementsrechtbank, vindt er een speciale beroepsprocedure plaats. De militaire kamer treedt alsdan in haar hoedanigheid van beroepsrechter in tuchtzaken op. De stelling dat door het tuchtrechtelijk beroep meer militairen met de strafrechter in aanraking zouden komen is dan ook onjuist, omdat de militaire kamer bij dit beroep niet als strafrechter optreedt.

b. De leden van de fractie van het C.D.A. zijn van oordeel dat het beroep van de hogere commandant op de rechter tegen een zijns inziens door een commandant opgelegde te lage straf een meer theoretische dan praktische oplossing is.

De leden van de fractie van D'66 hadden eveneens moeite met de geboden oplossing en vroegen het belang daarvan uiteen te zetten naast het gevaar van verstoring van de goede verhoudingen. Zoals in het vorenstaande uiteengezet, heeft de boven de tot straffen bevoegde commandant geplaatste militaire meerdere eigen bevoegdheden in het tuchtproces. Hij kan de straf verminderen en beroep aantekenen. Bij de toepassing van het tuchtrecht kan de boven de tuchtrechter geplaatste commandant met de tuchtrechter van mening verschillen over de juiste toepassing van het tuchtrecht.

De tot straffen bevoegde meerdere weet dat zijn naast hogere commandant bevoegdheden bezit, die het hem mogelijk maken zijn verschil van inzicht over de toepassing van het tuchtrecht gestalte te geven. Indien de boven de tot straffen bevoegde meerdere gestelde van oordeel is dat er te zwaar is gestraft heeft hij in eerste instantie de bevoegdheid om de tenuitvoerlegging van de straf te schorsen en de strafoplegging teniet te doen. Wanneer de boven de tot straffen bevoegde meerdere geplaatste militair van oordeel is dat er te licht is

gestraft of dat er ten onrechte geen straf is opgelegd, kan hij beroep bij de rechter instellen. Het verzwaren van een straf dient, ter bescherming van de militaire justitiabele, door middel van een beroep op de rechter plaats te vinden. Gebruikmaking van deze bevoegdheden behoeft echter niet tot een verstoring van de goede verhoudingen te leiden.

c. De leden van de C.D.A.-fractie constateren dat er geen rechtstreekse banden meer zullen bestaan met het openbaar ministerie. De daarmee samenhangende vrees voor een vervreemdend effect en praktische problemen wordt door ons niet gedeeld. Tussen het openbaar ministerie en de krijgsmachtdelen zal in de praktijk een intensief (driehoeks)overleg plaatsvinden. In dat overleg, waaraan deelnemen vertegenwoordigers van de bevelhebbers, het openbaar ministerie en de Koninklijke Marechaussee zullen afspraken worden gemaakt over concrete beleidskwesties. Dat zal er toe leiden dat bij opsporing en vervolging van strafbare feiten door militairen begaan zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met de bijzondere aard en het karakter van de krijgsmacht, tevens vindt een afstemming met het beleid inzake de handhaving van het tuchtrecht plaats.

d. De leden van de C.D.A.-fractie vinden de sanctiemogelijkheden van de Wet militair tuchtrecht te beperkt. Met name de beperking van de bewegingsvrijheid zou een ruimere toepassing moeten kunnen krijgen. Aanvankelijk werd gedacht dat vrijheidsbenemende straffen in het geheel niet meer nodig waren. Eerst in een later stadium is de sanctie van uitgaansverbod opgenomen. De verwachting bestaat nog steeds dat in het merendeel van de gevallen met een sanctiepakket zonder vrijheidsbenemende sancties kan worden volstaan. Gelet op de aard van deze sancties, die immers een inbreuk op grondrechten betekenen, dient de wetgever er niet dan bij wezenlijke noodzaak toe over te gaan deze in de wet op te nemen. Dit uitgangspunt heeft er toe geleid dat alleen voor die vergrijpen, waarvoor beslist de behoefte aan een extra vrijheidsbeperking implicerende sanctie bestaat, oplegging van een uitgaansverbod mogelijk is gemaakt. Deze sanctie zal kunnen worden opgelegd voor overtreding van de gedragsregels inzake ongeoorloofde afwezigheid en het niet opvolgen van een dienstbevel. Met behulp van het binnen het Ministerie van Defensie ontwikkelde registratiesysteem zal gesignaleerd kunnen worden in hoeverre een verdere uitbreiding van het sanctiepakket gewenst dan wel noodzakelijk zal blijken, hetgeen in het laatste geval een wetswijziging noodzakelijk maakt. In de reeds toegezegde evaluatie zal dit punt zeker aandacht krijgen.

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen op grond van schending van welke artikelen van de Wet militair tuchtrecht een commandant een beschuldiging kan uitreiken ex artikel 79 WMT indien hij van oordeel is dat die gedraging zowel een schending van een gedragsregel uit de Wet militair tuchtrecht inhoudt als ook een van de strafbare feiten oplevert omschreven in de artikelen 267, aanhef en onder 1o en 2o, 300 eerste lid, 310, 311, aanhef en onder 4o en 5o, 321 of 350 van het Wetboek van Strafrecht en er binnen zeven dagen na de op grond van artikel 78 WMT gedane aangifte daarvan bij een opsporingsambtenaar geen proces-verbaal terzake wordt opgemaakt.

Deze vraag betreft de aanwezigheid van gedragsregels in de Wet militair tuchtrecht welke het pendant vormen van de in art. 79 eerste lid opgesomde strafbare feiten uit het Wetboek van Strafrecht.

Artikel 267, aanhef en onder 1o en 2o, Wetboek van Strafrecht (belediging van het openbaar gezag of een ambtenaar in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening) vindt zijn pendant in artikel 20 WMT (uitschelden of bespotten). De militair tuchtrechtelijke pendant van artikel 300, eerste lid, Wetboek van Strafrecht (mishandeling) wordt gevormd door artikel 22 WMT (aantasting van de persoon). De artikelen

310 (diefstal), 311, aanhef en onder 4o en 5o, (diefstal in vereniging en diefstal door middel van braak) en 321 (verduistering) Wetboek van Strafrecht vinden alle hun pendant in artikel 36 WMT (gebruiken van goederen zonder daartoe gerechtigd te zijn). Tenslotte wordt de militair-tuchtrechtelijke pendant van artikel 350 Wetboek van Strafrecht (vernietiging) gevormd door artikel 39 WMT (vernietiging).

Voorts stelden de leden van de P.v.d.A.-fractie met betrekking tot artikel 78 WMT de vraag of de commandant die ten onrechte van oordeel is, dat een hem ter kennis gekomen gedraging geen strafbaar feit betreft maar wel de schending van een gedragsregel uit de Wet militair tuchtrecht en vervolgens terzake een beschuldiging uitreikt leidend tot een uitspraak met strafoplegging, wordt gecorrigeerd en wat rechtens is wanneer de beschuldigde in beroep gaat tegen de aldus opgelegde straf. Deze vraag beantwoorden wij als volgt.

Bij een onjuist handelen van de commandant als tuchtstrafoplegger kan zijn uitspraak worden vernietigd op basis van het gestelde in artikel 50 WMT. Vervolgens kan in voorkomende gevallen alsnog worden besloten tot het volgen van een strafrechtelijke procedure.

Wanneer de beschuldigde in beroep gaat tegen zijn straf kan de weg van artikel 50 WMT echter niet worden gevolgd. In die gevallen ligt het in de rede te veronderstellen dat de militaire kamer de in eerste instantie opgelegde tuchtstraf teniet zal doen. In alle gevallen kan het openbaar ministerie alsnog tot een strafrechtelijke vervolging overgaan. Artikel 79 WMT bepaalt dat bij het stellen van voorwaarden en bij de oplegging van een straf rekening wordt gehouden met de wegens een schending van een gedragsregel van de Wet militair tuchtrecht opgelegde straf.

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen voorts of er op basis van artikel 48 WMT de mogelijkheid bestaat om een uitgaansverbod op te leggen voor de duur van meer dan vier aaneengesloten dagen. Het derde lid van deze bepaling houdt in dat het uitgaansverbod kan worden opgelegd voor ten hoogste vier aaneengesloten dagen.

Tevens stelden de leden van de P.v.d.A.-fractie de vraag of de straf van uitgaansverbod uitsluitend kan worden opgelegd indien de militair de gedragsregel van artikel 7 WMT of van artikel 15 WMT heeft geschonden. Het antwoord geeft artikel 48 derde lid, dat dit uitdrukkelijk bepaalt. De laatste vraag van deze leden inzake deze bepaling wordt derhalve bevestigend beantwoord.

Tenslotte hebben de leden van de P.v.d.A.-fractie gevraagd wat er precies is bedoeld met het gestelde in het eerste lid artikel 90 WMT. Hierop antwoorden wij als volgt.

Het eerste lid van artikel 90 WMT verwijst naar artikel 65, tweede lid, WMT en verklaart dit lid van overeenkomstige toepassing. Het gaat hier om een verzoek van de gestrafte of zijn raadsman één of meer getuigen of deskundigen te mogen horen. De voorzitter van de militaire kamer is degene die vervolgens een dergelijk verzoek in beroep beoordeelt. Aan het verzoek wordt voldaan tenzij de voorzitter van oordeel is dat voldoening aan het verzoek het onderzoek zou schaden of het verzoek kennelijk onredelijk is. Wanneer de voorzitter van oordeel is dat het verzoek om een van de hierboven genoemde redenen dient te worden afgewezen, geeft hij hiervan een met reden(en) omklede beslissing.

De leden van de V.V.D.-fractie vragen zich af of de conclusie van G.L.Lindner in zijn dissertatie, namelijk dat de voorgestelde straf van uitgaansverbod, hoewel naar Nederlandse begrippen als vrijheidsbenaming te kwalificeren, vermoedelijk niet in strijd is met het Europese Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM), thans in het licht van recente ontwikkelingen – onder andere met betrekking tot de Vreemdelingenwet – nog te handhaven is.

Lindner baseert zijn conclusie op een uitspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de mens te Straatsburg in de zaak Engel c.s. tegen de Staat der Nederlanden (Militair Rechterlijk Tijdschrift, 1976, blz. 385-446).

In deze zaak overwoog het Hof dat militaire dienst noodzakelijkerwijs leidt tot beperkingen van vrijheid welke niet voor burgers gelden. Niettemin mogen de grenzen van artikel 5 EVRM niet worden overschreden. Een dergelijke overschrijding achtte het Hof aanwezig bij streng arrest en plaatsing in de tuchtklasse. Dit is echter niet het geval bij licht arrest en verzaamd arrest, omdat er geen sprake is van opsluiting. Het Hof geeft aldus, voor wat betreft de onderhavige problematiek, de ondergrens aan van het EVRM.

De voorgestelde straf van uitgaansverbod (artikel 41 juncto 48 Wet militair tuchtrecht), waarin evenmin sprake is van opsluiting, is naar zijn aard minder ingrijpend dan het bestaande verzaamd en licht arrest en daarom zeker niet een vrijheidsbenemende straf te achten in de zin van artikel 5 EVRM. In dezelfde zin hebben ondergetekenden zich eerder uitgesproken in de memorie van toelichting behorend bij het aanhangige wetsvoorstel (16 813 (R 1165), nr. 5; blz. 27).

Wat betreft de door deze leden genoemde recente ontwikkelingen met betrekking tot de Vreemdelingenwet zij het volgende opgemerkt.

De Hoge Raad heeft onlangs, bij arrest van 9 december 1988, nr.13513, (NJ 1989, nr. 216) beslist dat het verblijf van asielzoekers, wie de toegang tot Nederland is geweigerd, in het opvangcentrum van Schiphol Oost moet worden aangemerkt als een vrijheidsberoving in de zin van artikel 5 EVRM. De Hoge Raad oordeelde dat artikel 7, lid 1, vreemdelingenwet niet kan worden beschouwd als een door artikel 5 EVRM vereiste wettelijke basis van vrijheidsberoving. Mede naar aanleiding van dit arrest is de Vreemdelingenwet gewijzigd en is daarin een formeel-wettelijke basis van voornoemde vrijheidsberoving gecreëerd (Wet van 19 januari 1989, houdende wijziging van de Vreemdelingenwet, Stb. 1989, nr 6).

Het uitgaansverbod, voorgesteld in het onderhavige wetsvoorstel is niet te vergelijken met de zojuist beschreven situatie op Schiphol omdat daar volgens de Hoge Raad sprake was van opsluiting.

De leden van de fractie van D'66 hebben gevraagd of de door de Minister van Defensie tijdens de behandeling van de onderhavige wetsvoorstellen in de Tweede Kamer aankondigde rapportage aan de hand van het door het Ministerie van Defensie ontwikkelde geautomatiseerde systeem thans reeds voor het parlement beschikbaar is.

Op deze vraag kunnen wij antwoorden dat deze rapportage zoals toegezegd zo mogelijk nog dit jaar aan de Tweede Kamer zal worden toegezonden.

De leden van de fractie van D'66 hebben voorts gevraagd waartoe het overleg met het ministerie van Financiën heeft geleid over de suggestie van de zijde van de V.V.D. tijdens de mondelinge behandeling van het onderhavige wetsvoorstel in de Tweede Kamer om de opbrengst van krijgstuchtelijke geldboeten te storten in militaire sociale fondsen.

Uit het overleg met het ministerie van Financiën is gebleken dat het, met het oog op artikel 105 Grondwet, niet wenselijk is dat bij AMvB wordt bepaald dat de opbrengst van krijgstuchtelijke geldboeten ten goede dient te komen aan militaire sociale fondsen.

De leden van de fractie van D'66 hebben gevraagd waar en wanneer het beklag wegens een vermeende krenkende of onbillijke behandeling in het administratief recht zal worden geregeld.

Wij kunnen deze leden mededelen dat er inmiddels een voorstel van Wet houdende wijziging van de Militaire Ambtenarenwet 1931 (Stb. 519) en van de Wet rechtstoestand dienstplichtigen (Stb. 1971, 231), in verband met de herziening van het militair tuchtrecht is verzonden aan

de Raad van State (Stb. 385 en Stb. 386). In dit wetsvoorstel zal de onderhavige problematiek een regeling vinden.

Vervolgens hebben de leden van de fractie van D'66 gevraagd of de door de Minister van Defensie toegezegde handleiding voor commandanten ter verduidelijking van de regels van het formele en het materiële tuchtrecht al aan het parlement kan worden toegezonden.

Hierop moeten wij ontkennend antwoorden. De voortgang van de voorbereiding van genoemde handleiding bevindt zich thans in de fase waarin aan de krijgsmachtdelen de mogelijkheid wordt geboden hun reactie op het concept te geven. Eerst na verwerking van die reacties zal de Handleiding kunnen worden vastgesteld en openbaar gemaakt.

De leden van de fractie van D66 hebben tevens gevraagd of er over 1988 al cijfers beschikbaar zijn met betrekking tot het aantal gevallen van ongeoorloofde afwezigheid en desertie.

Uit registratie van krijgstuchtelijke gegevens blijkt dat het aantal gevallen waarin het delict ongeoorloofde afwezigheid in 1988 krijgstuchtelijk werd afgedaan voor de gehele krijgsmacht 15.077 bedraagt. Nader uitgesplitst naar de verschillende krijgsmachtdelen liggen deze cijfers als volgt: Koninklijk Marine 861 gevallen, Koninklijke Landmacht 13.581 gevallen en Koninklijke Luchtmacht 635 gevallen. Het aantal malen waarin de delicten ongeoorloofde afwezigheid en desertie strafrechtelijk werden afgedaan bedraagt over 1988 95 gevallen (bron: Militair Rechtelijk Tijdschrift, jaargang LXXXII, aflevering 7, september 1989, pag. 279).

De leden van de fractie van de V.V.D. stellen de vraag aan de orde of het niet een juiste systematiek zou zijn de weigering tot het militair apparaat toe te treden (totaalweigeren) buiten het militair apparaat af te handelen.

Daarbij wordt in herinnering gebracht dat deze vraag eerder aan de orde is gesteld. Nu vragen zij zich af of het bij die gelegenheid aangekondigde overleg reeds tot iets heeft geleid.

De leden van de fractie van de V.V.D. refereren in deze aan de opmerkingen van de Minister van Justitie (Handelingen Eerste Kamer, 17 mei 1983) over het interdepartementaal overleg betreffende het vraagstuk van de totaalweigeraars. Dit overleg heeft geleid tot wetsvoorstellen (nrs. 20 334 en 20 336 (R 1341) waarover inmiddels een Voorlopig Verslag is uitgebracht. Daargelaten dat wij de organen, belast met de militaire strafrechtspraak niet beschouwen als te behoren tot het militaire apparaat, doch rangschikken onder de onafhankelijke rechterlijke macht, dient de discussie over de inhoud van deze voorstellen, zo menen ondergetekenden, thans los te worden gezien van de herziening van het militair straf- en tuchtrecht. Voorzover nodig zij daarbij verwezen naar de correspondentie die in het zittingsjaar 1986-1987 is gevoerd (16 813 (R 1165), nr. 20). Er is gekozen voor een wettelijke regeling voor totaalweigeraars, die weliswaar is geënt op de aanhangige herziening, maar afzonderlijk daarvan wordt behandeld.

De leden van de D66-fractie vragen zich af wanneer de memorie van antwoord inzake de positie van totaalweigeraars zal worden uitgebracht. Deze vraag is, in verband met de kabinetswisseling, niet met zekerheid te beantwoorden.

De Minister van Defensie,
F. Bolkestein

De Minister van Justitie,
Korthals Altes